

De duivel - museumstuk of realiteit?

Categorie

Geloof & beleving

Aantal deelnemers

4-16 personen

Leeftijd

12-16 jaar

Duur / aantal bijeenkomsten

Eén bijeenkomst van ongeveer 1,5 uur

Auteur

Astrid Damstra

KORTE BESCHRIJVING

Dit item bestaat uit één bijeenkomst vol afwisseling tussen inhoud, ernst en speelsheid. Als introductie op het thema schetsen alle deelnemers hun beeld van de duivel en wisselen dat met elkaar uit. Vervolgens wordt, door middel van een dartspel, een kennisquiz gespeeld. Aansluitend ga je met elkaar de diepte in, door eerst informatie te delen op verschillende perspectieven op de duivel (duivel in de kunst, duivel in de Bijbel, theologisch perspectief van Wright). Daarna volgt een gesprek waarin deelnemers dieper reflecteren op hun eigen beeld van de duivel. Vervolgens een luchtig keuzespel met duivelse dilemma's. Aansluitend worden serieuze dilemma's via een spel voorgelegd aan de deelnemers, waarbij sprake is van een keuze tussen twee kwaden. De bijeenkomst wordt afgesloten door de blik op Gods goedheid te richten met gebed.

DOEL

- Deelnemers vormen zich een beeld bij de verschillende verschijningsvormen van de duivel
- Deelnemers vormen zich een mening over het wel of niet bestaan van de duivel, en zo wel, in welke vorm dat dan is
- Deelnemers kennen diverse bijbelpassages waarin de duivel aan de orde wordt gesteld
- Deelnemers ontdekken dat christenen verschillende (theologische) opvattingen hebben over de duivel en het kwaad

VERANTWOORDING

De duivel: een tot de verbeelding sprekend onderwerp. In één bijeenkomst vatten de deelnemers een onderwerp bij de horens. Als er iets is waar christenen en niet-christenen een beeld en een mening over hebben, is het wel de duivel. Is de duivel een verzonnen en oud figuur, om mensen bang mee te maken, een figuur dat we maar het beste in het museum voor afgedane bijbelse beelden kunnen zetten? Of is de duivel een ongemakkelijke waarheid, een realiteit van alledag? Is het diegene of datgene dat mensen afleidt van het goede, dat de tegenbeweging van God maakt, dat kapot maakt en verbreekt. In wat voor gedaante en met welke intenties spreekt de Bijbel over de duivel en wat zegt ons dat nu nog? Zet dit spannende onderwerp eens in het licht en kijk samen wat er van overblijft. Jongeren vinden het zeker interessant!

VOORBEREIDING

Praktische voorbereiding

- Lees het hele item goed door, inclusief de bijlagen
- Print de kleurenschijf uit op een kleurenprinter
- Leg voor elke bijeenkomst alle benodigdheden klaar

Persoonlijke voorbereiding

- Stel jezelf de vraag wat er bij jou opkomt als je aan 'de duivel' denkt?
- Geloof jij in de duivel en zo ja, in welke vorm? Zo nee, wat zegt het woord 'duivel' jou?
- Heb jij als tiener zelf van je ouders iets meegekregen over het (niet) bestaan van de duivel? Zo ja, wat dan?
- Denk je er nog hetzelfde over als zij toen? Zo nee, wat is er anders?
- Vind je het een lastig onderwerp om met je jongeren te bespreken? Waarom wel/niet?
- Zo ja, wie of wat kan jou helpen om het makkelijker te maken? Organiseer dat voor jezelf.
- Jongeren kunnen uiteenlopende vragen en gedachten hebben over de duivel. Je hoeft hen niet proactief allerlei perspectieven voor te schotelen, maar het is wel van belang dat je helder hebt hoe je zelf tegen de duivel aankijkt en wat je de jongeren hierover mee wilt geven. Verdiep je voorafgaand aan de bijeenkomst zelf in diverse perspectieven. Bijvoorbeeld door de informatie hier te lezen: www.lucepedia.nl/dossieritem/duivel/de-duivel. Je kunt verder bijlage 3 gebruiken waarin een perspectief beschreven wordt van de duivel als 'het kwaad', in de zin van 'tegen de bedoelingen van God ingaand', gebaseerd op de theologie van N.T. Wright.
- Dit item gaat vooral over de duivel: is dat een persoon, of niet? Bestaat 'hij' eigenlijk? Natuurlijk raakt dit wel aan de vraag: wat kun je van de duivel merken? De link naar occultisme is dan snel gelegd. Bereid je hier dus ook enigszins voor door bijvoorbeeld deze informatie te lezen: www.eo.nl/magazines/visie/artikel-detail/tien-vragen-over-occultisme/. Deze informatie geeft vrij duidelijke kaders van wat wel of niet 'occultisme' is. Bijvoorbeeld de boeken over Harry Potter worden zo neergezet. Hier wordt heel verschillend over gedacht; vorm dus je eigen mening hierover of bedenk in ieder geval wat jij de jongeren hierover mee wil geven.
- Als er moeilijke vragen komen, hoef je zeker niet overal een antwoord op te hebben! Geef dan aan dat jullie er in een latere bijeenkomst op terugkomen.

BENODIGDHEDEN

- Papier en pennen
- Bijbels
- Dartboard en drie dartpijlen
- Spelden om de papieren kleurschijf (bijlage 1) mee op het dartbord te prikken

PROGRAMMA

5 minuten

Opening

Heet de deelnemers welkom en bied eventueel iets te drinken aan. Maak zo nodig een voorstelrondje. Introduceer het thema kort (zie KORTE BESCHRIJVING).

10 minuten

Verkenning

Geef elke jongere een papier en een pen of potlood. Vraag hen te tekenen wat het eerste is dat in ze opkomt als ze denken aan het woord duivel. Wat zien ze erbij? Het gaat hierbij niet om tekenkwaliteit of een compleet kunstwerk, maar om een schetsmatige indruk te hebben van de eerste impressie. Houd het kort, maximaal vijf minuten.

Vervolgens laat iedereen elkaar zijn tekening zien; spreek er kort over: zien we personages? Beestachtige wezens met horens en een speer? Vuur? Of is er ook meer symbolisch getekend, als de verpersoonlijking van het kwaad: bijvoorbeeld ruziënde mensen, verdriet, eenzaamheid etc.

15 minuten

Verdieping 1: darten

Ontdek nu met een spel hoeveel parate kennis jongeren hebben over de duivel. Op het dartboard heb je de schijf met vijf vlakken geprikt. Elk kleurvlak staat voor een bepaalde vraag. Laat jongeren één voor één gooien met de pijlen. Het is de bedoeling dat de jongeren zo snel mogelijk alle kleuren bij elkaar gedart hebben: zoals dat ook bij Triviant bijvoorbeeld het doel is.

De eerste jongere probeert een kleurvak te raken en zodra dat lukt leg je de vraag ter beantwoording voor. Lukt het niet met drie pijlen een kleurvak te raken (er wordt naast het bord gegooid of buiten de cirkel met de kleurvakken), dan gaat de beurt naar een volgende deelnemer.

Degene die de meeste kleuren verzameld heeft, heeft gewonnen. Dus de deelnemer met één rood en één groen heeft gewonnen van de deelnemer met drie keer geel. Spreek van tevoren af wanneer je stopt: na vijftien minuten of als de eerste deelnemer alle kleuren heeft.

Dit zijn de vragen:

Paars

Noem een andere benaming/aanduiding van de duivel.

Antwoordmogelijkheden:

Satan, Lucifer, het Kwaad, gevallen engel, demon, Beëlzebub, anti-christ.

Blauw

Noem bijbelteksten of bijbelverhalen die je kent waarin de duivel wordt genoemd.

Antwoordmogelijkheden:

Zie bijlage 2. Het verhaal noemen volstaat (ze hoeven niet de plek in de Bijbel, de verzen, te kennen).

Groen

Noem een lied, film of boek waar de duivel in voorkomt.

Antwoordmogelijkheden:

De Bijbel (boek), The Exorcist (film), Ik ben een kind van de duivel - Jebroer (muziek), Devil inside - INXS (muziek).

Geel

Je persoonlijke idee over de duivel. Wat is het, is het fantasie of zit er iets van werkelijkheid in?

Elk antwoord is goed, maar 'geen antwoord' of 'ik weet het niet' levert geen punt op.

Rood

Noem één uiterlijk kenmerk van de duivel zoals die vaak wordt afgebeeld.

Antwoordmogelijkheden:

Rode huid, horens op het hoofd, drietand in de hand, bokkenpoten, omringd door vuur, grote 'enge' ogen.

10 minuten

Verdieping 2: herkomst uit de kunst en de Bijbel

Vertel het volgende aan de jongeren over het uiterlijk van de duivel.

Duivel in de kunst

De duivel wordt meestal afgebeeld als personage met rode huid, bokkenpoten en horentjes op zijn hoofd, met een drietand in zijn hand. Dit beeld van de duivel is in de middeleeuwen in de kunst ontstaan, en wordt niet als zodanig beschreven in de Bijbel. Deze figuur is gebaseerd op een figuur uit de Griekse mythologie, Pan, de god van het vee,

de herders en het dierlijke instinct. De angst voor Pan horen we terug in het woord paniek. Pan heeft een lijf dat deels mens is en deels dier met een onderlijf van een geit en horens op zijn hoofd.

De drietand is het attribuut waarmee iets of iemand geprikt of aangeregen kan worden.

Duivel in de bijbel

Er is zowel in het Oude als Nieuwe Testament sprake van de duivel. In de Bijbel lezen we niet over een rood, beestachtig wezen, maar vooral over het doen en laten. Je kunt er zelf een tekst uit selecteren om samen te lezen. Een bekende passage is Matteüs 4:1-11, waarin Jezus zelf in de woestijn door de duivel bezocht wordt en uitgedaagd.

Vertel in eigen woorden iets over de duivel als 'het kwaad'. Je kunt hierbij bijlage 3 gebruiken of andere informatie die je hiervoor hebt opgezocht. Leg in ieder geval uit dat er binnen de christelijke traditie verschillend gedacht wordt over de duivel en dat het dus niet gek is als er ook binnen de groep verschillend over gedacht wordt.

15 minuten

Verwerking 1. Betekenis van de duivel

Bespreek aan de hand van al het voorgaande met elkaar de betekenis en het bestaan van de duivel.

Aarzel niet om de jongeren deelgenoot te maken van jouw gedachten, gevoelens en ideeën erover, maar zorg er tegelijkertijd voor dat je dit op een open manier doet en zo ruimte houdt voor hun eigen ideeën en overtuigingen. Om een zo open mogelijke sfeer te creëren kun je bijvoorbeeld steeds eerst de jongeren aan het woord laten en pas daarna, of gaandeweg het gesprek, jouw mening inbrengen.

Je kunt de volgende vragen gebruiken als opstap:

- Is de duivel fantasie of werkelijkheid?
- Is de duivel een persoon of een 'onpersoonlijke macht' (alle ellende en slechte verleidingen zijn 'de duivel')?
- Kan je bezeten zijn door de duivel of het kwaad? Dat betekent dat je volledig onder invloed staat van de duivel of het kwaad.
- Zijn spelletjes als glaasje draaien, charlie charlie, geesten oproepen en dergelijke van de duivel? Waarom (niet)? Zo ja, wat betekent dat? Waar merk je dat aan?

25 minuten

Verwerking 2. Duivelse dilemma's

Na het serieuze gesprek, vervolgen we de avond op een luchtiger niveau met een beetje actie.

Vraag of ze wel eens gehoord hebben van 'duivelse dilemma's' en laat ze uitleggen wat het zijn. Duivelse dilemma's zijn vraagstukken waarbij er geen echt goede keus te maken valt. Waarbij je moet kiezen tussen twee kwaden.

Dat gaan de jongeren nu ook doen. Eerst ludiek, daarna pak je een paar echte pittige zaken aan!

Houd er bij de volgende ronde het tempo goed in en leg ze voor om zo snel mogelijk te kiezen: maximaal tien seconden per dilemma.

Je moet kiezen:

- A. je slaapt altijd in een bed met broodkruimels OF
- B. je moet elke dag natte sokken aan

- A. altijd als er iemand in de trein of bus naast je komt zitten, moet je zeggen dat je verliefd bent op hem of haar OF
- B. op school aan het eind van elke les ga je voor de klas staan en vertel je je iedereen hoe GE-WEL-DIG je de leraar/lerares vindt

- A. elke dag in het openbaar uit je neus peuteren OF
- B. je stinkt elke dag uit je mond

- A. als je langs een auto loopt, moet je even met je nagels over de lak krassen tot het piept OF
- B. als je ergens hondenpoep ziet liggen, moet jij het in de prullenbak gooien

Vertel vervolgens: dit was natuurlijk maar wat gekkigheid. Nu volgen serieuzere dilemma's.

De deelnemers verspreiden zich staand in de ruimte.

Lees een realistisch 'duivels dilemma' voor en laat ieder voor zich kiezen tussen de twee opties. Geef beperkt tijd voor de keuze, bijvoorbeeld vijftien seconden.

Aansluitend spreekt ieder één ander persoon aan (bij oneven aantal: één keer een drietal) en wissel de keuzes

uit. De duo's moeten het vervolgens samen eens worden (beargumenteer).

Vervolgens haken duo's bij elkaar aan en word het zo snel mogelijk weer eens met z'n vieren. Lukt het niet om het eens te worden, dan zoek je een ander gesprekspartner/groepje op.

Houd het tempo hoog! Maximaal vijf minuten per dilemma, houd de timer erbij! Snelheid is dus geboden, maar ook inhoud! Gaat het lukken om het als groep samen eens te worden, of kom je uiteindelijk toch op twee subgroepen uit? Deel uiteindelijk kort met elkaar het belangrijkste argument voor je keuze.

Dilemma 1:

Een dame van 75 is ziek en depressief, maar niet dement. Zij wil euthanasie. Jij bent de arts die ze vraagt om hulp daarbij. Wat doe je?

Dilemma 2:

Op vakantie in een ver warm land kom je kinderen tegen die bedelen. Je weet: als ik ze geld geef kunnen ze eten. Maar je weet ook: als iedereen maar bedelaars geld geeft, houdt het bedelen nooit op.

Wat doe je?

Dilemma 3:

Je bent sinds een paar maanden dakloos en hebt ook een klein kind. Je kind heeft honger, maar je hebt geen geld of eten. Dan zie je in de stad dat iemand een tasje vergeet mee te nemen waar brood en fruit in zit. Wat doe je: je zegt tegen de vrouw dat ze iets vergeet of je pakt het tasje om je kind te voeden?

5 minuten

Afsluiting

Ga niet uit elkaar zonder dat je met elkaar het onderwerp afsluit en je bewust richt op het goede. Vraag ter afronding eerst of er nog vragen leven. Of twijfels. Of vervelende gevoelens. Het is een spannend onderwerp, waarbij misschien ook nare gedachten of emoties kunnen opkomen. Vraag ook of er dingen aan de orde zijn geweest die meer aandacht nodig hebben. Inventariseer, en beloof zo nodig een andere bijeenkomst erop terug te komen of eraan te wijden.

Als er geen dingen meer in de lucht hangen, zeg je dat je het belangrijk vindt om met elkaar de aandacht ter afronding te richten op het goede. Gods liefde die ons nooit verlaat. Spreek tenslotte hardop onderstaande zegen uit over de deelnemers, bedank ze vervolgens voor hun deelname en wens ze een fijne rit naar huis.

Zegenbede van St. Patrick

De Heer is voor je, om je de juiste weg te wijzen.

De Heer is achter je, om je in de armen te sluiten en om u te beschermen voor gevaar.

De Heer is onder je, om je op te vangen als je dreigt te vallen.

De Heer is ín je, om je te troosten wanneer je verdriet hebt.

De Heer is om je heen, als een beschermende muur, als anderen over je heen vallen.

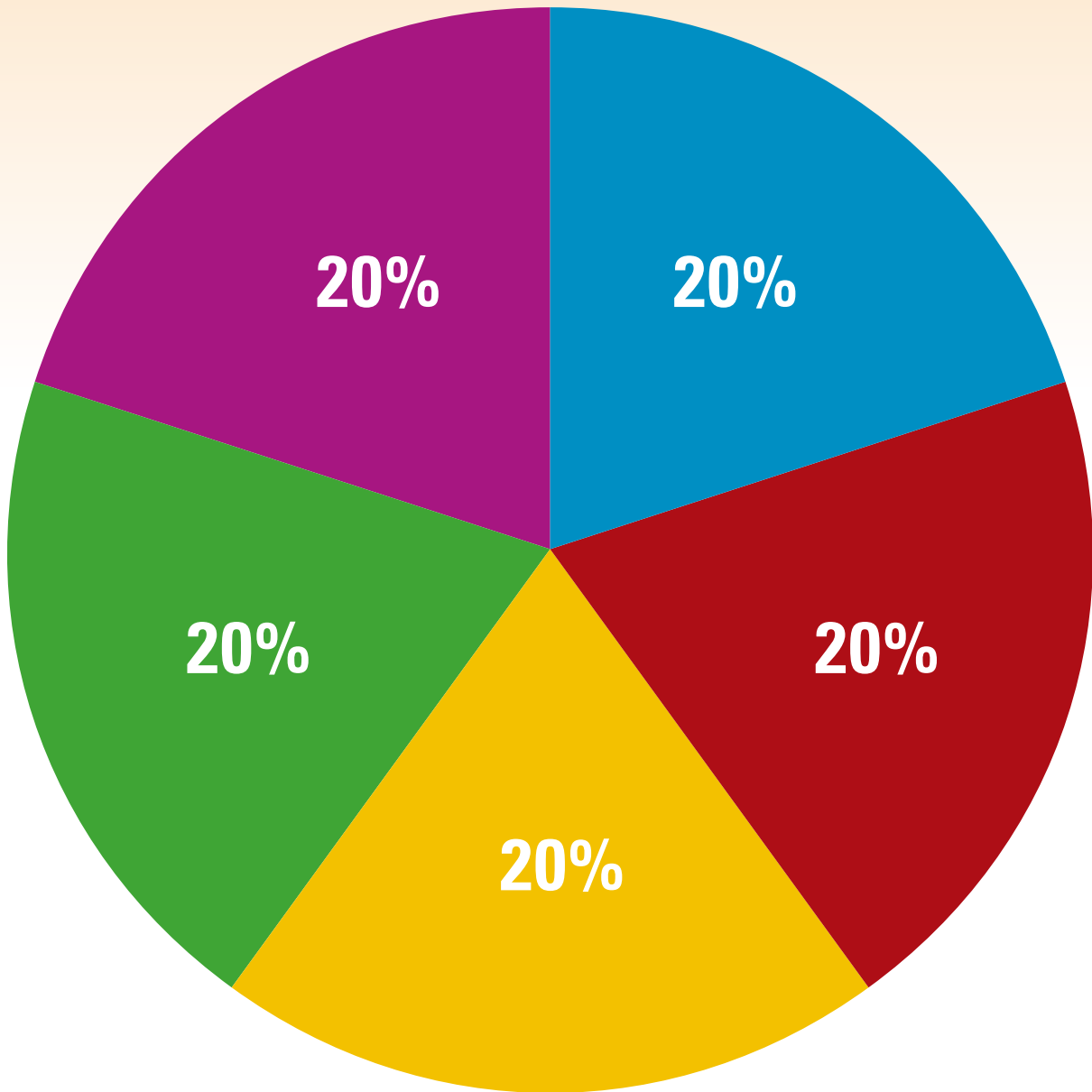
De Heer is boven je, om je te zegenen.

Zo zegent je de almachtige God - vandaag, morgen, en tot in eeuwigheid. Amen.

BIJLAGEN

1. Kleurenschijf
2. Overzicht van bijbelverzen waarin de duivel een plek heeft
3. Tekst over 'de duivel als het kwaad'

DUIVELS DARTEN

- Stelling 1
- Stelling 2
- Stelling 3
- Stelling 4
- Stelling 5

VERWIJZINGEN IN DE BIJBEL NAAR DE DUIVEL

Hier volgt een lijst van namen en bijnamen die door of voor Satan worden gebruikt:

- Lucifer, wat 'morgenster' betekent (Jesaja 14:12)
- De aanvoerder van de demonen (Mattheüs 12:24)
- De god van deze wereld (2 Korintiërs 4:4)
- De duivel (Mattheüs 4:1)
- De heerser over het machtsgebied van de lucht (Efeziërs 2:2)
- Een brullende leeuw (1 Petrus 5:8)
- Een slang (Genesis 3:1)
- De grote draak (Openbaring 12:9; 20:2)
- Gods tegenstander (Job 1)
- De verzoeker (Mattheüs 4:3)
- Een cherub met uitgespreide vleugels (Ezechiël 28:14)
- Beëlzebul (Mattheüs 12:24)
- Belial (2 Korintiërs 6:15)
- De boze (Mattheüs 13:19)

Bron: www.allaboutgod.com/dutch/de-namen-van-satan-faq.htm

DE DUIVEL ALS HET KWAAD - KRACHT TEGEN ALLES VAN GODS BEDOELING IN

God is 'een persoon' in de zin dat Hij het karakter heeft van aanspreekbaarheid, verantwoordelijkheid, integriteit, heilzaamheid. Zie ook de concepten Vader, Zoon, heilige Geest (= persoon). Wij zijn als mens geschapen naar zijn evenbeeld. Satan staat juist voor desintegratie, vervreemding, leegte en vloek, in dienst van depersonalisatie. Als tegenfiguur van God is hij (wel) de verpersoonlijking van het kwaad. On-persoon.

Wie ingaat op satan, depersonaliseert, raakt verdeeld, desintegreert. Diabolos = hij die door elkaar gooit.

In zijn boek 'Evil and the Justice of God' gaat theoloog N.T. Wright in op het kwaad. Kwaad in jezelf, zonde, door je doel te missen. Maar ook kwaad in systemen, economie, politiek, oorlog etc. Het kwaad wil uiteindelijk het tegenovergestelde van God. Het wil de dood. Daar waar God uiteindelijk het leven wil geven.

Toch is het kwaad, in welke gedaante, geen macht gelijk aan God. De satan is geen anti-god, gelijk aan God. Ook is het kwaad geen onderdeel van God, zoals in het hindoeïsme.

Satan wordt voorgesteld in Job als de aanklager van de mens en Israël. Daar waar de mens haar doel mist, komt de satan als aanklager en soms als aanjager van het kwaad in beeld. Satan wordt voorgesteld als een engel of gevallen engel, in een soort sub-persoonlijke gedaante. Wright stelt dat de personificatie van het kwaad uiteindelijk niet alleen tegen de mens en Israël is, maar zelfs tegen de Schepping. Satan wil de dood. God wil leven.

Of de satan de macht heeft zelf het kwaad te maken of dat hij een 'imagination' van ons besef van kwaad is...?

Wright geeft de metafoer van een Zwart Gat in de natuurkunde. Sterrenkundigen weten dat dit soort enorme zwarte gaten er zijn als tegenstelling van positieve materie. Wright sluit aan bij Thomas van Aquino die stelde dat kwaad de afwezigheid van het Goede is. Moet je daarom het kwaad niet serieus nemen als het in feite 'afwezigheid' is? Wright zegt: Stel je een weg voor met een enorm gat er in. Zeg je dan: dat doet er niet toe: het is in feite niets? Nee, de afwezigheid van de weg zal je auto compleet kapot maken.

Zo zal de afwezigheid van het goede enorm veel kwaad veroorzaken, je doel laten missen en uiteindelijk de dood veroorzaken, de afwezigheid van leven.

Als kwaad systematisch, verleidend of verborgen met kwalijke intenties wordt, dan komt het idee van een persoonlijke/gevallen engel-achtige macht in beeld. Het is niet enkel 'het goede nalaten', het wordt een demonische macht met intentie om kwaad te doen en tot kwaad te verleiden.

Volgens Wright zie je dit sterk in de vernietigende machten van een macht als Rome met de verering van de Keizer, de slavernij, het misbruik, de belastingen, het geweld, de armoede en ziekte als gevolg, maar ook de uitlokkende tegenreactie: terreur tegen Rome. In Jezus' dagen is niet alleen de mens zijn weg kwijt door de macht van het kwaad, maar zelfs het hele volk Israël en en daardoor uiteindelijk de hele schepping. Het kwaad heeft het volk en de schepping in haar macht en gaat richting de dood. Dat zie je letterlijk in ziekten, dood en demonische (psychische?) belasting.

Jezus neemt als Koning deze macht van het kwaad volledig in zich op aan het kruis. Door het kwaad toe te laten Hem als onschuldige te vermoorden (de dood) verslaat Hij de macht en invloed van het kwaad zelf. Satan wordt aan het kruis verslagen. Dit is de Christus-Victor-theorie. Jezus overwint het kwaad en de macht van Satan. Daarom staat Hij ook op uit de dood en brengt Hij de nieuwe schepping.

De nieuwe schepping is niet meer gevoelig voor zonde, dood noch de macht van een satan. Het is al gestorven omdat de Koning, Jezus, gestorven is als pars-per-toto. Het nieuwe is gekomen en kan via elke volgeling van Jezus het kwaad uit de wereld verdrijven totdat de hele schepping vernieuwd is en vrij van dood en zonde.